

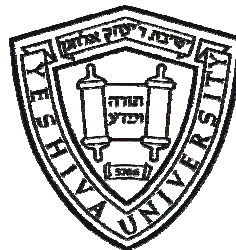
Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

“הלכות מילה שלמדו מאברהם אבינו”

(1) תלמוד בבלי מסכת יבמות דף עא ב	(8) תלמוד בבלי מסכת קידושין דף כט א
(2) תוספות מסכת יבמות דף עא ב	(9) תוספות מסכת קידושין דף כט א
(3) שו"ת חתם סופר ח"ב יו"ד סימן רמט	(10) ריטב"א מסכת קידושין דף כט א
(4) רמב"ם הלכות מלכים פרק י הלכה ה	(11) תוספות רי"ד מסכת קידושין דף כט א
(5) מגחת חינוך מצוה ב אות א	(12) רש"ש על תוס' קידושין דף כט א
(6) תלמוד בבלי מסכת יבמות דף עא א	(13) תלמוד בבלי מסכת נדרים דף לא ב
(7) בראשית פרק כא פסוק ד	(14) תלמוד בבלי מסכת נדרים דף לא ב

Rabbi Yitzchok Cohen
כ"א חשוון תשס"ז • 11/12/06

1) תלמוד בבלי מסכת יבמות דף עא עמוד ב

אמר רבה בר יצחק אמר רב: לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו, שנאמר: +יהושע ה'+ בעת ההיא אמר ה' אל יהושע עשה לך חרבות צורים וגו'. ודלמא הנך דלא מהול, דכתיב: +יהושע ה'+ כי מולים היו כל העם היוצאים וכל העם היולדים וגו'! א"כ, מאי שוב? אלא לאו לפריעה. ומאי שנית? לאקושי סוף מילה לתחלת מילה, מה תחלת מילה מעכבת, אף סוף מילה מעכבין בו.

2) תוספות מסכת יבמות דף עא עמוד ב

לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו - ומ"מ אברהם פרע מילתו אע"ג דלא נצטווה כדאמר בב"ר פ' (ס"ד) [מ"ז] דאפי' עירוב תבשילין קיים וא"ת אם לא ניתנה פריעה עד יהושע היכי גמרינן מיניה הא כתיב (ויקרא כז) אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה ויש לומר דהלכה למשה מסיני הוא ויהושע אסמכיה אקרא.

3) שו"ת חתם סופר חלק ב (יו"ד) סימן רמט

שו"ט להרב הוה"ק המופלא כש"ת מו"ה טובי' כץ נ"י.

הגיעני נועם מכתבו ונהניתי מאוד וה' ישפות שלום לו ולתורתו ומסתמא גם הוא יאחזו דרכו דמזרע' דאהרן קאתי להיות אוהב ורודף שלום ומקרב את הבריות לעבודת ה' ולתורתו ואע"ג דרובם ככולם בני בלי תורה מ"מ לא נחא למר' בבזיוני' דבני אברהם יצחק ויעקב ויתר מרעהו צדיק כתי' וה' חפץ למען צדקו שיהי' רועי צאן קדשו סובלים על טורחנם של ישראל ולבעי רחמי אתכלי' על עלי' ומה אאריך החכם עיניו בראשו.

ובמאי שכ' מעלתו קצת פקפוקים על מ"ש בכתבי בענין ברכה על ציצין המעכב' הפריעה הנה דבריו רובן ראוי' לו אלא שאני קצתתי בתחילה כיון שלא הי' הדבר נוגע לעיקור /לעיקור/ דינא דאתינא ועתה כדי להפיס דעתו ולסלק מעלי תלונתו אפרש שיחתי מעיקרא וממילא יקבל תשובה על כל דבריו.

אם לברך על נוסח על המילה כשחוזר על ציצין המעכבים את הפריעה לכאורה הי' נראה דלא יברך דהרי כל מפרשים פירשו מילה לשון חתוך וכריתה וכן חברו (בקורק"דאנציוס /בקורקנדיצה/) בשרש מול עם כל התיבות הדומים לזה וכן לוע"ז בספר מילים וכן תרגום אונקלוס גזרו והוא חתוך כמו גזרו את הילד לשנים וזה לא שייך על הפריע' שלשונו גילוי עטרה כמו ופרע ראש האשה וא"כ לא שייך נוסח על המילה לברכו כשפורע לחוד ואף ע"ג דכשכלל ופורע אינו מברך אלא ברכה א' על המילה על שתייהן ז"ל התם כיון דתחלה המצוה היא המילה מברך עליו וכיון שפריעה נמי תכלית כוונתה לגמור ההתחלה הנ"ל אינו צריך לחזור ולברך ברכה אחרת על הפריעה בפני עצמו.

ואפי' לדעת הרא"ש פ"ק דפסחים דמשו"ה מברך נוסח על ביעור חמץ בשעת הבדיקה משום דתכליתה היא הביעור וא"כ אס"ד דפריעה מלתא אחריתי היא הי' לברך מתחלה על שם התכלית ולא על ההתחלה ז"ל בשלמא בדיקת חמץ דרבנן היא א"כ יותר טוב לברך בנוסח שמבאר תכלית מצותה לקיים מצות ביעור דאורי' משא"כ מילה ופריעה שניהם דאורייתא י"ל כיון שברך על תחלת המצוה תו לא יברך ברכ' אחרת על פריעה שבסופה.

וראייתו בצ"ח סוף מס' פסחים שכ' בישוב דעת הרמב"ם שפסק ברך על הפסח לא פטר של זבח דס"ל לרמב"ם דסוגיא דהתם אזלא לרב דס"ל בפסחים ע' ע"ב וזבחת פסח לה' אלקיך צאן ובקר קאי אחגיגה ויוצדק מיהת שם פסח אחגיגה משו"ה מצרפינן לזה סברא דזריקה ושפיכה יע"ש וא"כ לפ"ז אי נניח דשם מילה לא כולל פריעה הי' קשה בכאן מדוע יפטר ברכת המילה את הפריעה אבל דבריו שם אינם מוכרחים שהרי מ"ש ביישוב פסק הרמב"ם לא עלתה בידו בלא"ה ורש"י בש"ס פ' בהדי' להיפוך שכ' זבח כולל גם נדרים ונדבות שאינם חגיגה והם אינם נקראי' פסח ומ"מ נפטרים בברכה א' כיון שדינם שוה וה"ה ה"נ שייך לברך על המילה ולפטור גם הפריעה אך כל זה במל ופורע בפ"א אבל כשחוזר על ציצין המעכבים הפריעה לא יוצדק לומר נוסח מילה הא למה זה דומה לאוכל זבח ויברך על הפסח דלא יי"ה = יצא ידי חובה = בלי ספק וה"נ דכוותי' ולהכניס עצמי בסברות דקות כרסיות אין מדרכי לבנות בנין על זה.

אלא לכאורה ק' אי ס"ד דשם מילה אינו כולל פריעה א"כ נהי דהל"מ = דהלכה למשה מסיני = דמל ולא פרע כאלו לא מל מ"מ לא הוזכרה בפרשתו של אאע"ה = אברהם אבינו עליו השלום = בפ' לך לך לפמ"ש הרא"ם שם בת' השני שהוא עיקור דמ"ש רש"י שם ממדרש רבה דאתי לרבות פריעה הוא פליג אש"ס דילן דס"ל לא ניתנה פריעת מילה לאאע"ה וא"כ למאי דקיי"ל כש"ס דילן לא הוזכרה פריעה שם ולא נכרתה עליו י"ג בריתות ג"כ וקשה מש"ס דשבת קל"ב ע"א ולכתוב רחמנא במילה וליתא הנך ולגמרו מיני' משום דאיכא למפרך מה למילה שכן נכרתו עליו י"ג בריתות והשתא לימא פריעה תוכיח דלא נכרתו עליו י"ג בריתות ודחי' שבת מהל"מ דאע"ג דדחיי' שבת דמילה עצמה אתי' מקראי' מ"מ דחיי' שבת דפריעה אינה /אלא/ מהל"מ לפי מה שאנו עתה דפריעה אינו בכלל מילה ואכתי' להסוברים דלא עבדינן יוכיח מהלכה א"ש דפריעה אפשר שהיא רק הל"מ אע"ג דהדר אתא יהושע ואסמכ' אקרא דנביאים מ"מ לא מקרי אלא הל"מ אבל להחולקים ופולגתא זו מבוארת היטב בסוף באר יעקב ק' כנ"ל.

וכן ק' נמי א"כ כרת בפריעה ליכא דלא נאמר כרת אלא בפרשתו של אאע"ה וא"כ ק' בש"ס פ"ק דיבמות ה' ע"ב בעי למילף עשה דוחה ל"ת = לא תעשה = מפסח ומילה שדחי' שבת ודחי' הש"ס מה להנך שכן בכרת נימא פריעה תוכיח דאין בה כרת ודחי' שבת מהל"מ וכעת מצאתי בשאלות פ' אחרי ומ"ש שם בשאלות שלום אות צ"ט ונהניתי וראוי להעתיק דבריהם.

אמנם לכאורה י"ל הני קושי' ולמימר אה"נ דלא נכרתו עליו י"ג בריתות וכרת נמי ליכא ומ"מ אין למילף מפריעה דדחי' שבת דשאני התם שכבר דחתה מילה את השבת משום שעלי' נכרתו י"ג בריתות ויש בה כרת ומשו"ה דחתה שבת וכיון שכבר ניתן שבת לדחות לגבי חתוך המילה קיל לן איסור שבת לגבי פריעה ג"כ ואין ללמוד מזה לשארי' מ"ע = מצות עשה = וסברא זו איתא בש"ס במנחות ס"פ ר' ישמעאל ובשבת דף קל"ג ע"ב וקל"ז ע"א יע"ש אבל מ"מ לא נ"ל כלל למימר דאין כרת על הפריעה וכן מורה לשון המשנה מל ולא פרע כאלו לא מל ומכ"ש דמלשון הפוסקים והרמב"ם מבואר כן יותר וא"כ מנ"ל הא.

אע"כ צ"ל דקים להו לרבנן דפריעה נמי אקרי מילה והיינו מדרמזה יהושע בשוב ומל את בני ישראל שנית פ' מילה שנית דהיינו פריעה א"כ פריעה נמי היינו מילה וכן מאן דיליף לי' משוב מוסב על מול דבתרי' שישוב וימולם אחר שכבר נמולו והיינו הפריעה שאחר המילה וא"כ גם פריעה נקרא מילה ומ"ש מעלתו בכאן אינו לפי כבודו.

וטעמא נ"ל משום דמילה אין פירושו הכא חתוך וכריתה כלל אלא הסרת הדבר וכדמתרגם האונקלוס ומל ה' אלקיך את לבבך יעדי טפשות לבך אעפ"י ששם הוא לשון מושאל על ערלת הלב מלשון מילה שבערלת הבשר מ"מ נ"ל שבשניהם אינו אלא לשון הסרה ועוד שגם שם כריתה אינו מורה על חתוך בכל מקום כמו העגל אשר כרתו לשנים שפירושו חתוך ויכרת משיח ואין לו פירושו הסרה וכליון וה"נ ימול בשר ערלתו פירושו שיסור הערלה מבשרו ועתה אין אנו צריכים שוב לכל מה שנדחקנו ובודאי יש כרת על הפריעה וגם נכרתו עליו י"ג בריתות אלא שהקב"ה כרת ברית עם אברהם שיסיר הוא ובניו את ערלתם וחיוב עליו כרת אמנם מה הוא ערלתם הדבר מסור לנותן התורה ית"ש ועד שלא נתנה תורה אמר הוא י"ת שעור הרך התחתון אינו בכלל ערלה וכשנתן התורה נתחדש הלכה שגם זה בכלל ערלה והרי כרתנו י"ג בריתות להסיר ממנו מה ששמו ערלה ואתי שפיר הכל גם מחיוב כרת גם מדחיית שבת וגם נוסח הברכה ואין בה שום דופי ומברכי' על ציצין המעכבין הפריעה ברכת על המילה וזה ברור לפענ"ד. ומ"ש מעלתו מברייאת דמשוך לא ידעתי כוונתו הלא התם משוך בערלה הוא ולא בעור הפריעה והוא פשוט.

אך ברכת להכניסו הי' צל"ע קצת להיות כי בלאה"נ נתקשיתי על הרא"ש שהעלה לברך להכניסו בין מילה לפריעה והוא שפיר עובר לעשיית הפריעה משמע מיני' דשייך על פריעה בריתו של אאע"ה וק' הלא לא נצטוה אאע"ה על פריעת מילה ובכתבי הראשון רמזתי שנדחקתי בישובו ולא עלה בידי כהוגן והדחוקים הם שני אלו א' מה שהזכיר דלפמ"ש הרא"ש ופסקו בש"ע א"ה סי' קנ"ח דמברך ענט"י =על נטילת ידיים= קודם שמקנה ידיו משום שגם הקינוח מהמצוה הוא שפיר עובר לעשייתו וה"נ דכוותי' שהרי כל שלא פרע כאלו לא מל אלא שזוהו נ"ל דשייך לתרץ אלו היה נוסח הברכה אקב"ו =אשר קדשנו במצוותיו וצונונו= על הכנסת ברית סתם כמו שאומרים כשם שהכנסת לברית ולא הי' מזכירים אאע"ה בענין זה וגם לא הי' אומרים להכניסו להבא אלא על הכנסת ברית ואז לא הי' קשה עלינו רק מה שאינו עובר לעשייתו אז הי' דומה ממש להתם דכיון דקודם המצוה ממש לא יתכן לברך שמא יניחנו המוהל וילך לו אזי מברכים באמצע קיומה ומקרי עובר לעשייתו אבל מי הכניס חז"ל לתגר הזה לתקן הנוסח להכניסו בבריתו של א"א ובריתו של אאע"ה כבר עבר וכבר נכנס לה ומחזי כשקרא זה הוא קשה לפענ"ד.

ועוד תי' אחר היותר מרווח והוא לפמ"ש לעיל דבריתו של אאע"ה היה על הסרת כל מה שעתידי להקרות ערלה וזה יותר נכון מ"מ קשה קצת אי ס"ד דתיקון חז"ל הי' לברכו בין מילה לפריעה לא היה להזכיר שמו עליו במה שלא נצטוה ומכ"ש אם לא ימול אלא יחזור על ציצין המעכבים פריעה לחוד איך יברך כנ"ל אלו דברי. ומאפס הפנאי אקצר ואחתום בכל חותמי ברכות פה ק"מ מ"ד כאור בקר ליום ד' ד' טבת תקס"ד לפ"ק.

4 רמב"ם הלכות מלכים פרק י הלכה ח

אמרו חכמים שבני קטורה שהם זרעו של אברהם שבא אחר ישמעאל ויצחק חיבין במילה, והואיל ונתערבו היום בני ישמעאל בבני קטורה יתחייבו הכל במילה בשמיני, ואין נהרגין עליה.

5 מנחת חינוך מצוה ב אות א

(א) [א] לך יש בה זכר וענין מצוה זו זכר. הנה נודאי פריעה היא מגוף המצוה, כמבואר בשנת פרק רבי אליעזר דמילה קל"ו ע"ב, מל ולא פרע כאילו לא מל, אבל מ"מ אינו נכלל בפסוקים שהביא הרב המחבר, כמבואר ביצמות ע"א ע"ב דפריעה לא ניתנה לאברהם אבינו ע"ה, אלא יליף לה מקרא דיהושע [ה', כ'] ושזו מול את בני ישראל שנית, ע"ש ונחום ד"ה לא, אעפ"י דאלה המצוה שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעשה, מ"מ היא הלכה למשה מסיני ויהושע אקמחיה אקרא יעוין שס, א"כ פריעה היא הלכה למשה מסיני, אבל אינו מבואר בכנוב. ונפקא מינה לענ"ד, לשיטת הרמב"ם פ"י ממלכים ה"ח דבני קטורה חייבים עמה ג"כ במילה רק אין נהרגין, ויבואר נסמון [אות י"ב] נע"ה, אינם חייבים רק במילה ולא בפריעה, כיון דהוא הלכה למשה מסיני, והלכה למשה מסיני לא נאמרה רק לישראל לנד, וכמבואר שם נר"מ [עין פ"ח ה"י ופ"ט ה"י], א"כ נהי דבני קטורה חייבים דהם זרעו של אברהם אבינו ע"ה, אינם חייבים רק במילה ולא בפריעה, כן נראה לענ"ד בעז"ה. ושזו מלאתי בשאגת אריה ה' מילה קי' מ"ט שכתב כדכרינו אלה דלהר"מ בני קטורה אינם חייבים רק במילה, והנאלי. [וע"ע לקמן אות י"ב, כ"א].

ח (ד) אין בה מצוה.

לך יש בה זכר וענין מצוה זו זכר. הנה נודאי פריעה היא מגוף המצוה, כמבואר בשנת פרק רבי אליעזר דמילה קל"ו ע"ב, מל ולא פרע כאילו לא מל, אבל מ"מ אינו נכלל בפסוקים שהביא הרב המחבר, כמבואר ביצמות ע"א ע"ב דפריעה לא ניתנה לאברהם אבינו ע"ה, אלא יליף לה מקרא דיהושע [ה', כ'] ושזו מול את בני ישראל שנית, ע"ש ונחום ד"ה לא, אעפ"י דאלה המצוה שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעשה, מ"מ היא הלכה למשה מסיני ויהושע אקמחיה אקרא יעוין שס, א"כ פריעה היא הלכה למשה מסיני, אבל אינו מבואר בכנוב. ונפקא מינה לענ"ד, לשיטת הרמב"ם פ"י ממלכים ה"ח דבני קטורה חייבים עמה ג"כ במילה רק אין נהרגין, ויבואר נסמון [אות י"ב] נע"ה, אינם חייבים רק במילה ולא בפריעה, כיון דהוא הלכה למשה מסיני, והלכה למשה מסיני לא נאמרה רק לישראל לנד, וכמבואר שם נר"מ [עין פ"ח ה"י ופ"ט ה"י], א"כ נהי דבני קטורה חייבים דהם זרעו של אברהם אבינו ע"ה, אינם חייבים רק במילה ולא בפריעה, כן נראה לענ"ד בעז"ה. ושזו מלאתי בשאגת אריה ה' מילה קי' מ"ט שכתב כדכרינו אלה דלהר"מ בני קטורה אינם חייבים רק במילה, והנאלי. [וע"ע לקמן אות י"ב, כ"א].

א, שחותכיני הערלה ורעין קרום רך שלמטה ראש העטרה שבאותו שתשלום צורת האדם רלה שהיא תוספת בוד. והנאלי הינוה וחררה

6 תלמוד בבלי מסכת יבמות דף עא עמוד א

בעי רב חמא בר עוקבא: קטן ערל, מהו לטוכו בשמן של תרומה?

וימל אברהם את יצחק בנו בן שמנת ימים כאשר צוה אתו אלהים:

8) תלמוד בבלי מסכת קידושין דף כט עמוד א

איהו מנלן דלא מיחייבא? דכתיב: +בראשית כא+ כאשר צוה אתו אלהים, אותו - ולא אותה. אשכחן מיד, לדורות מנלן? תנא דבי ר' ישמעאל: כל מקום שנאמר צו - אינו אלא זירוז מיד ולדורות; זירוז - דכתיב: +דברים ג+ וצו את יהושע וחזקוהו ואמצהו, מיד ולדורות - דכתיב: +במדבר טו+ מן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם.

9) תוספות מסכת קידושין דף כט עמוד א

אותו ולא אותה - וא"ת למ"ל קרא תיפוק ליה דמצות עשה שהזמן גרמא הוא שנימול בשמיני ללידתו ונשים פטורות וי"ל כיון דמיום השמיני והלאה אין לה הפסק לאו זמן גרמא הוא וא"ת אכתי מ"ע שהזמן גרמא הוא דאין מלין אלא ביום כדאיתא בפרק הערל (יבמות דף עב.) וי"ל דאתיא כמ"ד התם דמילה שלא בזמנה נוהגת בין ביום בין בלילה.

10) חידושי הרישב"א מסכת קידושין דף כט עמוד א

ואיהו מנא לן דלא מיחייבא למול את בנה. וכי תימא למה לי קרא תיפוק לי דהא מצות עשה שהזמן גרמא היא דמילה ביום ולא בלילה ונשים פטורות, איכא למימר דהתם הוא במצוה דנפשה אבל הכא במצוה דבנה הוה אמינא דמחייבא דלא גרעה מבית דין דמחייבי למימהליה להכי איצטריך קרא למיפטר דכתיב אותו ולא אותה, ומי שמכניסו לברית זה מחייב לברוכי אקב"ל להכניסו בבריתו של אברהם אבינו כדאיתא במסכת שבת (קל"ז ב), הלכך אי אבוה מהיל ליה מברך ליה אבוה, ואי בית דין מהיל ליה אינהו מברכי לה, ואי איהו מהיל נפשיה איהו גופיה מברך לה, וזה פשוט.

11) תוספות רי"ד מסכת קידושין דף כט עמוד א

תשובה היכי אמרינן דמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות הני מילי מצוה דתליא בגופה והיא אינה מצווה אלא לזמן ידוע ולא בכל זמן אבל מצוה דלא תליא בגופה כגון למול את בנה אע"ג דמילת הבן יש לה זמן נהי דקבוע הזמן לבן הנימול אבל האב שצויהו הבורא להתעסק במילת בנו העסק ההוא אין לו זמן שבין ביום ובין בלילה יטרה ויכין צרכי מילת בנו והלכך אי לא אותו הוה מחייבין גם האשה ואין זמן הקבוע לכן פוטרה דהוה אמינא היא תתעסק בין ביום בין בלילה עד שתמול את בנה בזמנו אבל הציצית היא מצוה שתלויה על גופו של אדם ואי הוה מחייבין האשה היתה מצוה תלויה בזמן הלכך פטורה:

12) רש"י על תוס' קידושין דף כט עמוד א

**בא"ד וא"ת כו' דמ"ע שהז"ג הוא שנימול לח' כו'. לעד"נ
דלא מיקרי זמ"ג אלא אם בזמן מן הזמנים בטלה המצוה
לגמרי אבל מילה נוהגת בכל יום ויום אם יש תינוק בעולם
שהגיע זמנו היום:
(רש"י)**

13) תלמוד בבלי מסכת נדרים דף לא עמוד ב

מתני'. קונם שאני נהנה לערלים - מותר בערלי ישראל ואסור במולי עובדי כוכבים, שאני נהנה למולים - אסור בערלי ישראל ומותר במולי עובדי כוכבים, שאין הערלה קרויה אלא לשם עובדי כוכבים, שנא': +וירמיהו ט+ כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב, ואומר: +שמואל א' יז+ והיה הפלשתי הערל הזה, ואומר: +שמואל ב' א+ פן תשמחנה בנות פלשתים פן תעלוזנה בנות הערלים. רבי אלעזר בן עזריה אומר: מאוסה היא הערלה - שנתגנו בה רשעים, שנא': כי כל הגוים ערלים. רבי ישמעאל אומר: גדולה מילה - שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות. רבי יוסי אומר: גדולה מילה - שדוחה את השבת חמורה. רבי יהושע בן קרחה אומר: גדולה מילה - שלא נתלה לו למשה הצדיק עליה מלא שעה. רבי נחמיה אומר: גדולה מילה שדוחה את הנגעים. רבי אומר: גדולה מילה - שכל המצות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל, שנאמר: +בראשית יז+ התהלך לפני והיה תמים. דבר אחר: גדולה מילה - שאלמלא היא לא ברא הקב"ה את עולמו, שנאמר: +וירמיהו לג+ כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי.

גמ'. תניא, ר' יהושע בן קרחה אומר: גדולה מילה - שכל זכיות שעשה משה רבינו לא עמדו לו כשנתרשל מן המילה, שנאמר: +שמות ד+ ויפגשוהו ה' ויבקש המיתו. אמר רבי: ח"ו שמשו רבינו נתרשל מן המילה, אלא כך אמר: אמול ואצא סכנה היא, שנאמר: +בראשית לד+ ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים וגו'. אמול ואשאה שלשה ימים, הקב"ה אמר לי +שמות ד+ לך שוב מצרים! אלא מפני מה נענש משה?

14) תלמוד בבלי מסכת נדרים דף לא עמוד ב עד דף לב עמוד ב

מפני שנתעסק במלון תחלה, שנאמר: +שמות ד+ ויהי בדרך במלון. רשב"ג אומר: לא למשה רבינו בקש שטן להרוג אלא לאותו תינוק, שנאמר: +שמות ד+ כי חתן דמים אתה לי, צא וראה מי קרוי חתן? הוי אומר: זה התינוק. דרש רבי יהודה בר ביזנא: בשעה שנתרשל משה רבינו מן המילה, באו אף וחימה ובלעוהו ולא שיירו ממנו אלא רגליו, מיד: ותקח צפורה צור ותכרת את ערלת בנה, מיד: וירף ממנו. באותה שעה ביקש משה רבינו להורגן, שנאמר: +תהלים לז+ הרף מאף ועזוב חמה, ויש אומרים: לחימה הרגו, שנא': +ישעיהו כז+ חמה אין לי. והכתיב: +דברים ט+ כי יגורתי מפני האף והחמה! תרי חימה הוה. ואיבעית אימא: גונדא

דחימה. תניא, רבי אומר: גדולה מילה, שאין לך מי שנתעסק במצות כאברהם אבינו, ולא נקרא תמים אלא על שם מילה, שנאמר: +בראשית יז+ התהלך לפני והיה תמים, וכתוב: ואתנה בריתי ביני ובינך. ד"א: גדולה מילה - ששקולה כנגד כל המצות שבתורה, שנאמר: +שמות לד+ כי על פי הדברים האלה וגו'. דבר אחר: גדולה מילה - שאילמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר: +ירמיהו לג+ אם לא בריתי יומם ולילה וגו' ופליגא דר' אליעזר, דאמר ר' אליעזר: גדולה תורה - שאילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר: אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי וגו'. אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שאמר לו הקב"ה לאברהם אבינו, התהלך לפני והיה תמים - אחזתו רעדה, אמר: שמא יש בי דבר מגונה! כיון שאמר לו ואתנה בריתי ביני ובינך, נתקררה דעתו. +בראשית טו+ ויוצא אותו החוצה - אמר לפניו: רבש"ע, הסתכלתי במזל שלי (ואין לי אלא בן אחד) +מסורת הש"ס: [ואיני ראוי להוליד בן]+! אמר לו: צא מאיצטגנינות שלך, אין מזל לישראל. אמר רבי יצחק: כל המתמים עצמו - הקב"ה מתמים עמו, שנאמר: +שמואל ב' כ"ב+ עם חסיד תתחסד עם גבר תמים תתמם. א"ר הושעיא: כל המתמים עצמו - שעה עומדת לו, שנא' +בראשית יז+ התהלך לפני והיה תמים, וכתוב: והיית לאב המון גוים. אמר רבי: כל המנחש לו נחש, שנאמר: +במדבר כג+ כי לא נחש ביעקב. והא בלמ"ד אל"ף כתיב! אלא משום מדה כנגד מדה. תני אהבה בריה דרבי זירא: כל אדם שאינו מנחש - מכניסין אותו במחיצה שאפ"ל מלאכי השרת אין יכולין ליכנס בתוכה, שנאמר: כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל וגו'. אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר: מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים? מפני שעשה אנגרייא בת"ח, שנאמר: +בראשית יד+ וירק את חניכיו ילידי ביתו, ושמואל אמר: מפני שהפריז על מדותיו של הקב"ה, שנא': +בראשית טו+ במה אדע כי אירשנה; ורבי יוחנן אמר: שהפריש בני אדם מלהכנס תחת כנפי השכינה, שנאמר: +בראשית יד+ תן לי הנפש והרכוש קח לך. וירק את חניכיו ילידי ביתו - רב אמר: שהוריקן בתורה, ושמואל אמר: שהוריקן בזהב. +בראשית יד+ שמנה עשר ושלוש מאות - א"ר אמי בר אבא: אליעזר כנגד כולם. איכא דאמרי: אליעזר הוא דחושבניה הכי הוי. וא"ר אמי בר אבא: בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו, שנא': +בראשית כו+ עקב אשר שמע אברהם בקולי, חושבניה מאה ושבעין ותרין. ואמר רמי בר אבא: השטן בחושבניה תלת מאה ושיתין וארבעה. ואמר רמי בר אבא: כתיב אברם וכתוב אברהם! בתחלה המליכו הקב"ה על מאתים וארבעים ושלושה אברים, ולבסוף המליכו על מאתים וארבעים ושמונה אברים, אלו הן: שתי עינים, ושתי אזניים, וראש הגוייה. ואמר רמי בר אבא, מאי דכתיב: +קהלת ט+ עיר קטנה ואנשים וגו'? עיר קטנה - זה הגוף, ואנשים בה מעט - אלו אברים, ובא אליה מלך גדול וסבב אותה - זה יצר הרע, ובנה עליה מצודים וחרמים - אלו עונות, ומצא בה איש מסכן וחכם - זה יצר טוב, ומלט הוא את העיר בחכמתו - זו תשובה ומעשים טובים, ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא - דבשעת יצר הרע לית דמדכר ליה ליצ"ט. +קהלת ז+ החכמה תעזו לחכם מעשרה שליטים, החכמה תעזו לחכם - זו תשובה ומעשים טובים, מעשרה טובים, מעשרה שליטים שתי עינים ושתי אזניים ושתי ידים ושתי רגלים וראש הגוייה ופה. אמר רבי זכריה משום רבי ישמעאל: ביקש הקב"ה להוציא כהונה משם, שנאמר: +בראשית יד+ והוא כהן לאל עליון, כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום הוציאה מאברהם, שנאמר: +בראשית יד+ ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ, וברוך אל עליון, אמר לו אברהם: וכי מקדימין ברכת עבד לברכת קונו? מיד נתנה לאברהם, שנאמר: +תהלים קי+ נאם ה' לאדני שב לימיני עד אשית אויביך הדום לרגליך, ובתריה כתיב: נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק - על דיבורו של מלכי צדק; והיינו דכתיב: והוא כהן לאל עליון, הוא כהן - ואין זרעו כהן. הדרן עלך ארבעה נדרים.